

Церковна О.Г.,

Національний авіаційний університет

(пр. Космонавта Комарова, 1, Київ, 03058, Україна; e-mail: o.g.tserkovna@gmail.com;

orcid.org/0000-0001-5378-3617)

Вороніна А.О.

Одеська державна академія будівництва та архітектури

(вул. Дідріхсона, 4, Одеса, 65000, Україна; e-mail: anay3471@gmail.com; orcid.org/0000-0002-4611-0112)

МЕТОДИ МОДЕЛЮВАННЯ ТА ЕСТЕТИЧНОЇ ОЦІНКИ СТАТИЧНИХ І ДИНАМІЧНИХ КОМПОЗИЦІЙ ТА ОСНОВИ ХУДОЖНЬОГО ОБРАЗУ ФОНТАНІВ

У статті, базуючись на методи семіотичного моделювання об'єкта у просторі та часі і методи аналогій, перекладаються на професійну архітектурну мову міські простори з фонтанами. Використовуючи аналіз нормативно-законодавчої бази та результати ретроспективного та графоаналітичного аналізу архітектурного розвитку фонтанів у населених пунктах країн Європи, з урахуванням філософії розвитку гідравлічного суспільства і світогляду Всесвітньої історії технологій водопостачання, санітарії, стічних вод і зливових вод, слідуючи за досвідом організації просторів з фонтанів у населених пунктах України та керуючись методом моделювання об'єктів у просторі та часі як монументальних архітектурних картин і сценарними методами - побудовані аналітичні графічні моделі ситуацій, що відобразили простори з фонтанами, які пройшли випробування часом і викликають емоційні та/або психологічні відчуття у глядачів. При дослідженні графічних моделей просторів з фонтанами, як єдині творів (монументальних архітектурних картин), автором виявлені відмінності основних елементів, взаємодія яких формує простір з фонтаном як єдине мовноподібне утворення (наприклад, описані ситуації, коли фонтан в міському просторі, є одночасно символом, концентратом певної інформації літературного змісту, архітектурним акцентом – частиною сценарію сприйняття і організації міського простору, технічним пристроєм що покращує мікроклімат простору з урахуванням зміни погодних умов). Формалізовані механізми та методи перекладу творів як мовноподібних утворень. Запропоновані семіотичні і триангулярні системи, які відобразили закономірність і порядок організації взаємодії основних елементів композиції споруд у просторі. Описані образ-ідея та контекст сприйняття споруд у реальному просторі та часі. Досліджено, яким чином, автори творів «вели» спостерігачів до викликання реакції - емоційного та/або психологічного відчуття. Розкриті і запропоновані наукові підходи, методи моделювання та естетичної оцінки статичних і динамічних композицій, визначені їх базові моделі та основні вимоги до художнього образу фонтанів.

Ключові слова: Фонтани, міські простори, графічні аналітичні моделі, методи моделювання, статичні і динамічні композиції, базові моделі, художній образ.

Вступ. Кожна епоха формувала різні актуальні вимоги до архітектури та дизайну міських просторів. Саме вони визначали і сформували систему цінностей та *культуру* - творчий продукт взаємодії численних людських свідомостей у процесі історичного розвитку. У процесі історичного розвитку складалася і мова - образне уявлення людської свідомості. Переклад образного уявлення людської свідомості на професійну мову - основний механізм знаряддя архітектора. «Механізм перекладу - переносить свідомість з площини побутової реальності у семіотичний простір культури» [6].

За межами зазначеного механізму перекладу, в якому задіяно суто естетичний аспект, фонтани у міських просторах - це штучні споруди, елементи більш складних інженерних систем виконання функцій, які мають задовольняти питні, побутові та релігійні, а також мікро-кліматичні (екологічні) потреби мешканців міст, покращувати відчуття комфорту перебування у просторах. Осмислені, інтерпретовані, перекладені на професійну архітектурну мову, фонтани у міських просторах - стають локалізованими об'єктами-просторами, що наповнені значеннями і змістами, переживаннями і почуттями, і як наслідок - є одним із інструментів, який забезпечує сприйняття художньо-естетичної цілісності споруд з міськими просторами. Час сприйняття цілісної композиції з урахуванням сучасних досліджень із візуального та естетичного сприйняття міських просторів [3; 4; 11; 13; 14- 16; 20; 21] доцільно розглядати у диференційованому трактуванні:

- інтерактивне сприйняття динамічної композиції у реальному часі по аналогії з музичними творами протягом хвилин і десятків хвилин – фактично це музика водних

інструментів, що рухаються за певними програмами, іноді паралельно із звуком музичних творів, або змінними кольоровими ілюмінаціями у нічний час;

- візуальне сприйняття композиції архітектурного простору з фонтаном що є важливим акцентом композиції цього простору – площі, вулиці, скверу, парку в процесі руху по ньому із швидкістю пішохода або водія транспортного засобу що рухається на малих швидкостях, – фактично це набір кадрів що змінюються у ритми десятків хвилин і формують синтетичне образне уявлення про простір;

- сприйняття змін простору з фонтанами протягом різних годин дня сезонів року з урахуванням зміни його функцій з кліматизації простору, а також зміни погодних умов, що виникають у будь яку добу;

- сприйняття іконографічного образу простору з фонтаном, яке проходить миттєво як стоп-кадр і одночасно є багаторічним, поки продовжує існувати зазначений міський простір.

Матеріали і методи досліджень. Галузь знань, якої торкається тема даного дослідження, тільки проходить період свого становлення і формування, перебуває в дискусійній динаміці та потребує нових науково-методологічних засад. Проведений *аналіз нормативно-законодавчої бази* у попередньому дослідженні [17] дозволив визначити міждисциплінарну сутність проблеми, та її географічну, філософську, культурну, соціальну, економічну та містобудівну спрямованість. Узагальнити містобудівні аспекти формування фонтанів у міських просторах як об'єктів інтегрованого функціонування в системах:

«Благоустрій населеного пункту → фонтан → формування мікроклімату та/або підвищення комфорту та/або адаптація до наслідків змін клімату»;

«Міська та/або ландшафтна архітектура → об'єкт монументального мистецтва та/або об'єкт історичного та/або культурної спадщини, об'єкт декоративного мистецтва → зона рекреації на території населеного пункту та/або особливості туристичного напрямку».

Ретроспективний та графоаналітичний аналіз - допомогли у дослідженні архітектурного розвитку фонтанів у населених пунктах країн Європи, з урахуванням філософії розвитку гідравлічного суспільства і світогляду Всесвітньої історії технологій водопостачання, санітарії, стічних вод і зливових вод та у дослідженні досвіду організації просторів з фонтанів у населених пунктах України [18; 19]. Результати проведених аналізів розкрили динаміку архітектурного розвитку фонтанів у міських просторах - от розподільників води в нецентралізованих системах водопостачання, основні функції яких були спрямовані на задоволення питних, побутових та релігійних потреб населення до складних інженерно-технічних систем, елементів системи благоустрою, що будучи ідеально інтегровані в міську тканину, вирішують екологічні, економічні та соціальні містобудівні завдання - забезпечуючи аспекти сталого розвитку міських просторів з фонтанами у часі.

Завдяки методу натурних обстежень, методу фотофіксації та методу порівняльного аналізу джерел інформації (друкованих видань та інтернет-джерел з теми дослідження) встановлені дані про лінійні параметри, склад і структуру міських просторів з фонтанами, визначені базові моделі статичних і динамічних композицій та основні вимоги до художнього образу фонтанів. Також *метод композиційного аналізу* використовувався для обробки об'ємно-просторової структури споруд та визначення архітектурно-композиційних засад планування.

Адекватне трактування, осмислення, інтерпретування, перекладення на архітектурну мову фонтанів у міських просторах розкриває *метод семіотичного моделювання об'єкта у просторі та часі* і *метод аналогій*, які запропоновано у дослідженні А.Г. Бурцевим [4] та Р.О. Косаревської [6-8] - використано для аналізу та трактування семіотичної структури просторів з фонтанами, засновано на універсальних правилах взаємодії знаків та символів (образів). Дослідження правил взаємодії знаків та символів (образів) як механізму перекладу міських просторів на природну мову - дозволяє звернутися до глибин та виділити основну образ-ідею об'єкта, який споруда інтегрує в структуру населеного пункту,

розкрити основні правила взаємодії знаків та символів. Дотримуючись досліджень Р.О. Косаревської [6-8], семіотична (символічна або знакова) система - є інструмент, який описує глибину образа-ідеї та контекст сприйняття об'єкта у просторі та часі і може бути простим міфом або складною міфологічно-філософською конструкцією, яка складається з ряду сегментів (типових елементів: знаків або символів). Трансформуючись, тобто будучи в процесі взаємодії, елементи впливають один на одного і утворюють єдиний концептуальний, стилістичний і композиційний твір у структурі населеного пункту - мовноподібне утворення.

Слідуючи методиці Л.Н. Басмановой [1, с. 113] та И.С. Юнг [21], розкрити види сприйняття композицій міського простору, що розраховані на певний сценарій руху спостерігачів. «Рух не просто пов'язує споживачів з простором, він надає цьому зв'язку емоційний сенс».

Метод, який запропоновано Р.О. Косаревською [7; 8], а також використовують у дослідженні і Н.М. Ексаревой та ін. [5] - *метод моделювання об'єктів у просторі та часі як монументальних архітектурних картин та сценарні методи*, що викладені у дослідженнях С.Г. Буравченко [2; 3], Е.И. Ремизова [11], Т.В. Русевич [13; 14], Д.О. Саймондса [15] та В.Т. Шимко [20] - дозволили побудувати графічні аналітичні моделі міських просторів з фонтанами. «Для повноти аналізу і презентації архітектури недостатньо запропоновувати виключно один візуальний ряд її інтерпретації. Твір має оцінюватися не тільки у просторі, але і у часі» [2]. Шукаючи і відпрацьовуючи найбільш ймовірні сценарії бачення об'єктів у просторі через ланцюг подій, використовуючи побудовані графічні аналітичні моделі, виділимо механізми перекладу творів як мовноподібних утворень, уточнимо наступні методичні підходи щодо оцінювання художнього образу просторів з фонтанами:

- виявимо особливості побудови просторів з фонтанами як єдиних творів (низки картин та кадрів, зокрема динамічних фрагментів, що можуть бути описані за технічними методами музики і сценографії);

- виділимо формалізовані методи перекладу зазначених архітектурних творів як мовноподібних утворень;

- дослідимо, яким чином, автор твору «веде» спостерігача до викликання реакції - емоційного та/або психологічного відчуття;

- розкриємо і запропонуємо інструменти естетичної оцінки статичних і динамічних композицій та основи художнього образу фонтанів.

Для побудови графічних аналітичних моделей, вибрані ситуації (рис. 1 та рис. 2), які:

- пройшли випробування часом;

- викликають емоційні та/або психологічні відчуття у мешканців та туристів (глядачів), що прибувають з інших населених пунктів слідуючи за інформацією, яка поширюється у просторі та часі.

Результати дослідження. Досвід організації міських просторів з фонтанами у населених пунктах України показав, з початку існування, будівництво фонтанів склалось як традиція популяризації багатофункціональних просторів які призначені для масового відвідування мешканцями і гостями міст. Основними функціями багатофункціональних просторів - площ або інших місць, які призначалися для концентрації людей, були: торгівля, урочисті релігійні заходи, військові паради, загальні збори громадян населеного пункту в їх повсякденному житті [12]. Організація просторів тісно пов'язувалася зі зведенням храмів. Потім традиція такої популяризації поширилася на рекреаційні простори, які призначалися для верхових та піших прогулянок мешканців.

Популяризацію розвитку багатофункціональних універсальних суспільних міських просторів забезпечили фонтани, які створювали як високохудожні монументальні картини, синтез мистецтва та інженерії. Слідуючи європейських традицій, при організації міських просторів, фонтани використовують і як центри масової інформації для формування і стимуляції суспільної думки [19]. Реалізацію суспільно значущих проектів поєднують з

життям відомих людей свого часу або приєднують до визначної історичної події. Синтез мистецтв архітектури і скульптури забезпечував високохудожні якості споруд, а відповідна досягненням часу інженерія - «кондиціонування» простору та його позитивне (тобто благозвучне) акустичне визначення у структурі населеного пункту. Вище перелічене складало єдиний сценарій, реалізація якого викликала у споживачів реакції - емоційні та/або психологічні відчуття, бажання перебування або пересування у просторі та потребу передачі отриманої інформації іншим мешканцям. Все разом сприяло популяризації просторів з фонтанами та збільшенню припливу туристів та відпочиваючих, вирішувало екологічні, економічні та соціальні містобудівні завдання (забезпечувало аспекти сталого розвитку міських просторів з фонтанами у часі).

Розробляючи та будуючи графічні моделі ситуацій, що відобразили міські простори з фонтанами - як єдині твори (картини), з поєднанням досягнень свого часу у містобудуванні, архітектурі, інженерії та мистецтві (скульптурі, музики, поезії, живопису), згадаємо: в античні часи слово «інформація» (лат. *informatio*) позначало будь-яке роз'яснення, виклад, тлумачення. У логічних дисциплінах термін «інформація» розуміється як «... відображення різноманітності одного об'єкта в іншому об'єкті - як результат взаємодії об'єктів» [4]. Тобто інформація - це відбиття різноманітності, воно існує там, де присутня різноманітність, відмінність. Для прочитання і аналізу інформації щодо архітектурно-естетичної організації міських просторів з фонтанами в роботі:

- виявлені відмінність основних елементів, взаємодія яких формує єдине мовноподібне утворення (а саме, фонтан в міському просторі, який одночасно є символом, концентратором певної інформації літературного змісту, архітектурним акцентом – частиною сценарію сприйняття і організації міського простору, технічним пристроєм що покращує мікроклімат простору з урахуванням зміни погодних умов);
- виділено механізм перекладу творів як мовноподібних утворень;
- запропоновані та побудовані семіотичні (символічні або знакові) системи;
- розкриті триангулярні системи, які відобразили закономірність і порядок організації взаємодії основних елементів композиції споруд у просторі;
- описано для характерних – взірцевих - прикладів контекст сприйняття споруд у реальному міському просторі та часі.

А.Г. Бурцев [4, с. 179], робить примітку якої варто дотримуватися при побудові семіотичної системи: «... як засіб масової інформації, для маніпуляції суспільної думки, споруда може виконувати одну функцію або бути поліфункціональною»¹. Приклад споруди, як засобу масової інформації, яка виконує одну функцію, тобто одне впровадження суспільної думки розглянемо на прикладі Контрактової площі, з фонтаном «Самсон і Лев» на даний час, з початку існування - «Феліціан» (рис. 1 б).

У XVIII ст., Контрактова площа була центром суспільного життя Києва. Вона мала майже правильну прямокутну форму в плані, і домінанту - групову композицію, яку формували Будівля магістрату і фонтан, рослинність на площі фактично була відсутня. Композиція, яку створили Будівля магістрату і фонтан (рис. 1 б) - стали єдиним простором що впинається, інформація про який стрімко поширювалася серед мешканців. Зазначене в свою чергу збільшувало значення простору в структурі міста. Впізнавання простору при проектуванні подібних об'єктів, архітектори розраховують на поступове (послідовне) сприйняття глядачем свого твору в процесі наближення з різних сторін.

Послідовний аналіз простору в процесі наближення з трьох сторін, дозволяє стверджувати, що процес сприйняття, впізнавання і осягнення простору глядачем, розраховано автором на наближення при переміщенні у просторі (подібно до процесу презентації об'єкта). При розрахуванні на поступове (послідовне) сприйняття, глядачем твору в процесі наближення з різних сторін - автори використовують систему знаків, форму, колір. Композиція простору - створює єдиний характерний силует, що оцінюється глядачем протягом 5-13 секунд. Образ-ідея (рис. 1 б), яка лягла в основу створення композиції - *орієнтація*,

засновано на зв'язку фізіологічної потреби у воді з допомогою при орієнтуванні у просторі та часі. Код реалізації образу-ідеї - іконічний, як поєднання історичних та релігійних традицій і відноситься до прийомів, які згідно дослідження [4, с. 176] є одним із методів сценарного інтерпретування архітектури - *стоп-кадр*.

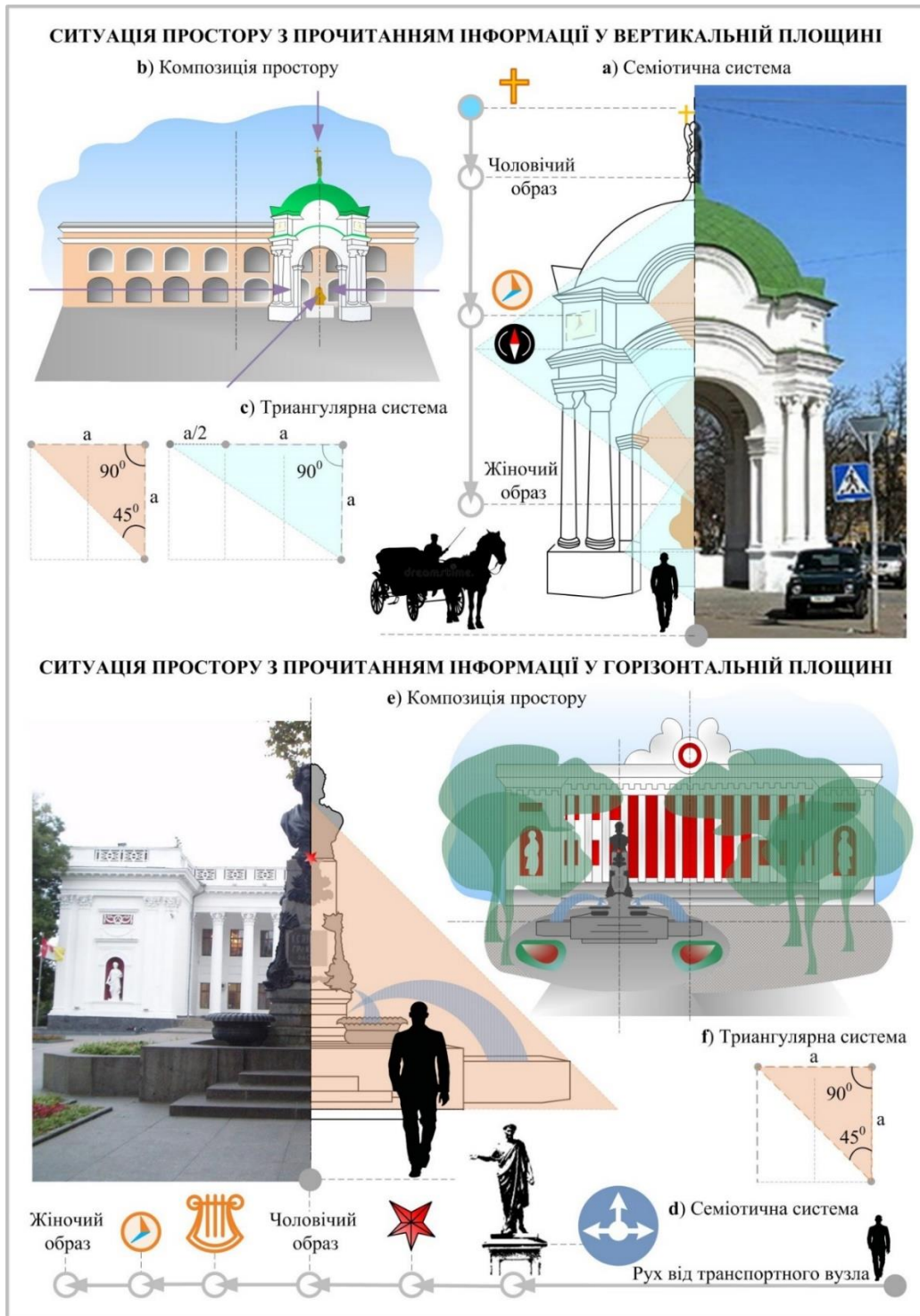

Рис. 1. Графічні аналітичні моделі просторів з фонтанами: Контрактова пл., фонтан «Самсон і Лів», Київ; Думська пл., фонтан, пам'ятник О.С. Пушкіну, Одеса

Першу інформацію споживачі отримували у вертикальній площині (рис. 1 а) побачивши знак, який фіксує у структурі містобудівної ситуації культову християнську споруду. Порівняльний аналіз фонтанів, які розташовані на Україні показує - для населених пунктів країни, характерно відзначати «хрестом» як культові християнські споруди так і джерела

високоякісної питної води. В процесі руху глядачів на наближення, відбувалося впізнавання і осягнення форми. Як свідчать дослідження А.Г. Бурцева [4, с. 179], архітектура культових християнських споруд уподібнена формі кораблю, який традиційно вербалізували, як «Ноїв Ковчег». Аналіз форми яку створює композиція простору - підтверджує цю тезу (рис. 1 b). При певній аналітичній спрощеності і підвищеній контрастності структури, групова композиція, яка складається з Будівлі магістрату і фонтана, створює виразний силует - форму, яка на далекій відстані нагадує величезний корабель під білим вітрилом. При наближенні до об'єкту, стає домінуючим чоловічий образ - скульптура апостола Андрія Первозванного, який подібно капітану очолює корабель. Подальше наближення до фонтану змінює «сценарій» сприйняття форми - споруда відокремлюється і вже самостійна форма ротонди трансформується у «пункт управління» кораблем, який оснащено - сонячними годинниками двох видів. Годинники розташовані по чотирьох кутах ротонди над здвоєними колонами і орієнтовано по чотири сторони світу (рис. 1 a).

Композиція ротонди - відрізняється індивідуальністю, зберігає свою форму та функціональне призначення у часі без істотних змін; створює замкнений простір, у який «запрошував» жіночий образ, скульптура богині Феліциті з початку, потім «притягувала» - скульптурна група «Самсон і Лев» золотого кольору. Побудована ситуація простору з фонтаном - семіотична система (рис. 1 a) та композиція простору (рис. 1 b), вказує, споруда як засіб масової інформації, мовноподібне утворення - виконувала одну функцію, тобто одну маніпуляцію суспільної думки через передачу отриманої інформації іншим глядачам: поширювало пророкування про славне майбутнє Києва.

Для ідентифікації масштабу об'єкту у просторі, що суб'єктивно оцінюється як «фігура» (або форма у горизонтальній площині простору ситуації, тобто об'єкт сприйняття) В.Т. Шимко [20, с. 151] та С.Г. Буравченко [2, с. 175] пропонують використовувати оптимальні кути зору. Композиційну пляму можливо оцінити як крупну (кут сприйняття більш 45° - згідно досліджень В.Т. Шимко відноситься до III зони сприйняття, верхнього ярусу - коли сприйняття крупного об'єкта зводиться до мінімуму; але згідно досвіду С.Г. Буравченко - при сприйнятті кута у 30° , з більшої відстані при лінії горизонту, що розраховано на переміщенні у гужовому транспорті - сприйняття крупного об'єкта пошириться до максимуму). Цей оптимальний кут (30°) для позначення мінімальних меж охоронної зони пам'ятки архітектури пропонується ДБН Б.2.2-2-2008 Склад, зміст, порядок розроблення, погодження та затвердження науково-проектної документації щодо визначення меж та режимів використання зон охорони пам'яток архітектури та містобудування, що регламентує розроблення режимів охоронних зон.

Простір, в якому опиняється глядач після тривалого переміщення у часі, викликає реакції - емоційні та психологічні відчуття. Д.О. Саймондс [15, с. 70], характеризує описаний простір як *піднесений* або *духовний*: вражаючий масштаб перевершує звичайне людське уявлення - занурює глядача в спрямовані до верху форми, які створювали контраст низьким горизонтальним формам зовнішнього простору. Архітектурний об'єм має бути влаштовано так, щоб тримати глядача «прицвяхованим» до площини підлоги, в той час як погляд і думки прагнуть до верху по вертикалі. Симетрія відносно центральної вісі і застосування стриманого білого - завершує композиційний порядок. Шум, який створював спадний водний потік малого об'єму, посилює відчуття піднесеного. Перераховане, викликає у відвідувачів яскраві емоційні і психологічні відчуття, бажання поділитися побаченим.

Закономірність і порядок організації взаємодії основних елементів розкрила триангулярна система, яка була виділена при створенні графічного ескізу споруди і є основою для геометричного моделювання об'єкта та одним із інструментів що посилює художньо-естетичну цілісність споруди с простором (рис. 1 c).

Продовжуючи ідею дослідити фонтани у міських просторах як єдині концептуальні, стилістичні і композиційні твори - мовноподібне утворення у структурі населеного пункту, засіб масової інформації, для маніпуляції суспільної думки, побудуємо графічну

аналітичну модель ситуації з поліфункціональною спорудою, яка поєднує різні функцій в одному співзвуччі. Для побудови семіотичної системи, яка розкриває сценарій руху (рис. 1 d), прийняті до уваги рекомендації Л.П. Панова [10]:

- спостереження ситуації в цілому, наприклад з висоти пташиного польоту;
- виділення відмінності та контексту сприйняття основних елементів (символів і знаків), взаємодія яких формує динаміку руху споживачів у просторі та часі.

Використовуючи як підґрунтя досвід Н.М. Єксаревої і ін. [5, с. 118], Л.П. Латишевої і А.А. Латишевої [9], проведене дослідження, яке демонструє, як система знаків створювала сценарій руху споживачів, що прибули до Одеси у ХІХ ст. На той час, з метою розширення торговельних і культурних зв'язків, стрімко розвивалося будівництво порту - як основного транспортного вузла населеного пункту. Форма узбережжя створювала природний захист затоки, глибина затоки - забезпечувала можливість заходу в порт торговельних кораблів великої вантажопідйомності. Але творці задумували Одесу не тільки як великий торговий порт і морський транспортний вузол, а як і простір, який буде сприяти розвитку науки, культури та освіти. Слідуючи за дослідженням Н.М. Єксаревої і ін. [5, с. 68] та Л.П. Латишевої і А.А. Латишевої [9], культурна політика була основою розвитку міської громади та людського потенціалу.

Прибуваючи до торгового порту, туристи (глядачі), слідуючи Потьомкінськими сходами, піднімалися на Приморський бульвар, де їх зустрічав пам'ятник герцогу де Ришельє (рис. 1 d), при дослідженні семіотичного навантаження пам'ятника, побачимо, що за фактом - пам'ятник це дорожній покажчик, який вказує напрямок пішохідного руху. Будівля біржі (рис. 1 e) - була метою прибуття багатьох споживачів, на яку і вказує динаміка пам'ятника. Слідуючи заданому напрямку - перемістимося у просторі і побачимо навіть у густому тумані - світло, вірніше переломлення його променів, які створювала червона кришталева зірка, що була закріплена у верхній частині фонтана, пам'ятника О.С. Пушкіну, домінанти Біржевої площі (на даний час - Думської) (рис. 1 d, e). Сяйво зірки посилювала електрична лампочка - на той час величезне досягнення науки та інженерії. Тобто, в просторі, крізь туман, який є характерним природним явищем для даної місцевості, зірка - виконувала функцію «маяка», який вказував споживачам напрямок їх подальшого руху.

Слідуючи «поклику» зірки - перемістимося простором Приморського бульвару в напрямку Біржевої площі. Структура бульвару - щільність і поверховість односторонньої забудови, висота та форма рослинності, світлі відтінки коліру та м'яка, пластична форма поверхонь забудови, створювали мікроклімат та настрій, які сприяють комфортної пішохідної прогулянці. При наближенні до площі - бачим чоловічий образ, який в той культурний період був один з відомих - образ О.С. Пушкіна (рис. 1 d, e). Рухаючись на наближення, погляд глядачів переміщався на зображення арфи з трьома струнами, що закріплена у підставі бюста (рис. 1 d). Зображення арфи сповіщала про близьке розташування Будівлі одеського Державного академічного театру опери та балету. Для кращого орієнтування у часі, на фасаді Будівлі біржі, яка ошатною декорацією розташувалася на задньому плані площі - встановлено годинник. Продовжмо прогулянку далі - у напрямку Будівлі театру. Обігнувши будівлю театру, як глядачі перемістимося в зону рекреації, яку створили атріумний простір саду Пале Рояль і витончений жіночий образ фонтану «Німфа» (рис. 1 d). Навколо фонтану виникає зона відпочинку де чутний «шепіт» гідравлічного шуму та прохолода.

Побудова семіотичної системи (рис. 1 d) та послідовної композиції простору (рис. 1 e) - розкрили сценарій руху глядачів і поліфункціональність споруди фонтану, як поєднання виконання двох різноманітних функцій в одному співзвуччі:

- функції «маяка», якій вів глядачів у просторі;
- функції «театральної програмки», яка «повідомляла» про героїв майбутнього спектаклю, події якого розгорнуться перед глядачами під час подальшої пішохідної прогулянки.

Композиційну пляму самостійного простору [2; 20], який відокремлює фонтан, пам'ятник у оточуючому міському просторі і у якому опиняються глядачі після тривалого переміщення у часі, можливо оцінити як нормальну (кут сприйняття 30° , відноситься до II зони сприйняття - зони де відбувається взаємодія всіх інших зон і вплив на неусвідомленість). Образ-ідея, що покладена в основу створення композиції - *інтерпретація*, як поєднання філософської та духовної потреби у воді з зацікавленістю та потребою в процесі міркування. Базуючись на культурних традиціях того часу, код реалізації ідеї: інтерпретування поетичних алегорій. Контекст сприйняття у просторі: круговий обхід з можливим входженням у форму-об'єм, час оцінювання складає приблизно 10 хвилин. Робочий прийом сценарного інтерпретування архітектури [2, с. 176] - «*проявлення*» форми з поступовою деталізацією (академічний метод малювання - від загального до деталей).

За дослідженням Д.О. Саймондса [15, с. 69], простір можливо охарактеризувати як *споглядальний*: масштабність не має значення, так як глядач, перебуваючи у просторі - занурюється в глибини своєї свідомості. Конструктивні форми привертають увагу багатством прикраси. Використовувані при формуванні символи відносяться до теми споглядання. Створений простір забезпечує відчуття ізольованості, усамітнення, відчуження, безпеки і спокою. Форма рослинності (ажурність крон дерев) створює м'яке розсіяне світло, а гідравлічний шум - звуки, які свідомість споживачів не сприймає.

Триангулярна система (рис. 1 f), яка була виділена при створенні графічного ескізу споруди, підтвердила аналогію побудови композиції фонтана чотиристопному ямбу, який використовує О.С. Пушкін при побудові поетичного ліричного твору «Храни мене мой талисман».

Правила побудови поетичного ліричного твору - є основою геометричного моделювання об'єкта та інструмент, що посилив художньо-естетичну цілісність споруди з простором.

Майстрами «вести» глядачів у просторі об'ємними і пластичними засобами дотримуючись заздалегідь продуманого сценарію, можна з упевненістю назвати авторів фонтану «Дзеркальний струмінь» та тих, хто змінив морфологію скверу «Перемоги» і провів модернізацію простору відповідно до необхідних сучасних змін, розкрив і посилив естетичні властивості історично сформованої ситуації (рис. 2). Аналіз ситуації показує: сприйняття простору розраховано на день, місяць та рік, де «інтерес до простору базується на непередбачуваності, багатообразності, залежності образів від часу доби та пори року» [2].

З початку існування сквер «Перемоги» заплановано як універсальний суспільний простір, багаторівневий за структурою, що з'єднує вулиці Сумську та Чернишевського. Фонтан «Дзеркальний струмінь» (рис. 2) - по факту, це комплекс споруд, розміщених вздовж центральної висі на двох рівнях. Організована взаємодія споруд створює єдину монументальну картину, твір садово-паркового мистецтва. Динаміка форми і пластики основних елементів монументальної картини - накреслює маршрут сценарію, який побудовано в строгому ритмі і оцінюється десятками хвилин. Маршрут сценарію починається з вулиці Сумської. Пересуваючись пішохідним маршрутом по вулиці Сумській, глядачі ще на великій відстані побачать ажурну ротонду, білизна якої притягує погляд (рис. 2 а). Загальний візуальний ефект височини споруди посилює встановлений згідно традицій Греції шпиль.

Зазнавши бажання помилуватися красою конструкції, глядачі перемістяться в напрямку споруди і побачать відокремлений простір, по організації аналогічний простору античного театру. Обігнувши клумбу, що розташовано строго по центру композиції (рис. 2 b), пройдемо до фонтану, який інтегровано у підставу ротонди і насолодившись гідравлічним шумом, який створює спадний потік з малою висотою падіння - продовжимо маршрут вздовж клумби. Тепер увагу глядачів приваблюють сходи, які і запрошують переміститися на другий рівень простору, де погляду глядачів відкриється красивий краєвид.

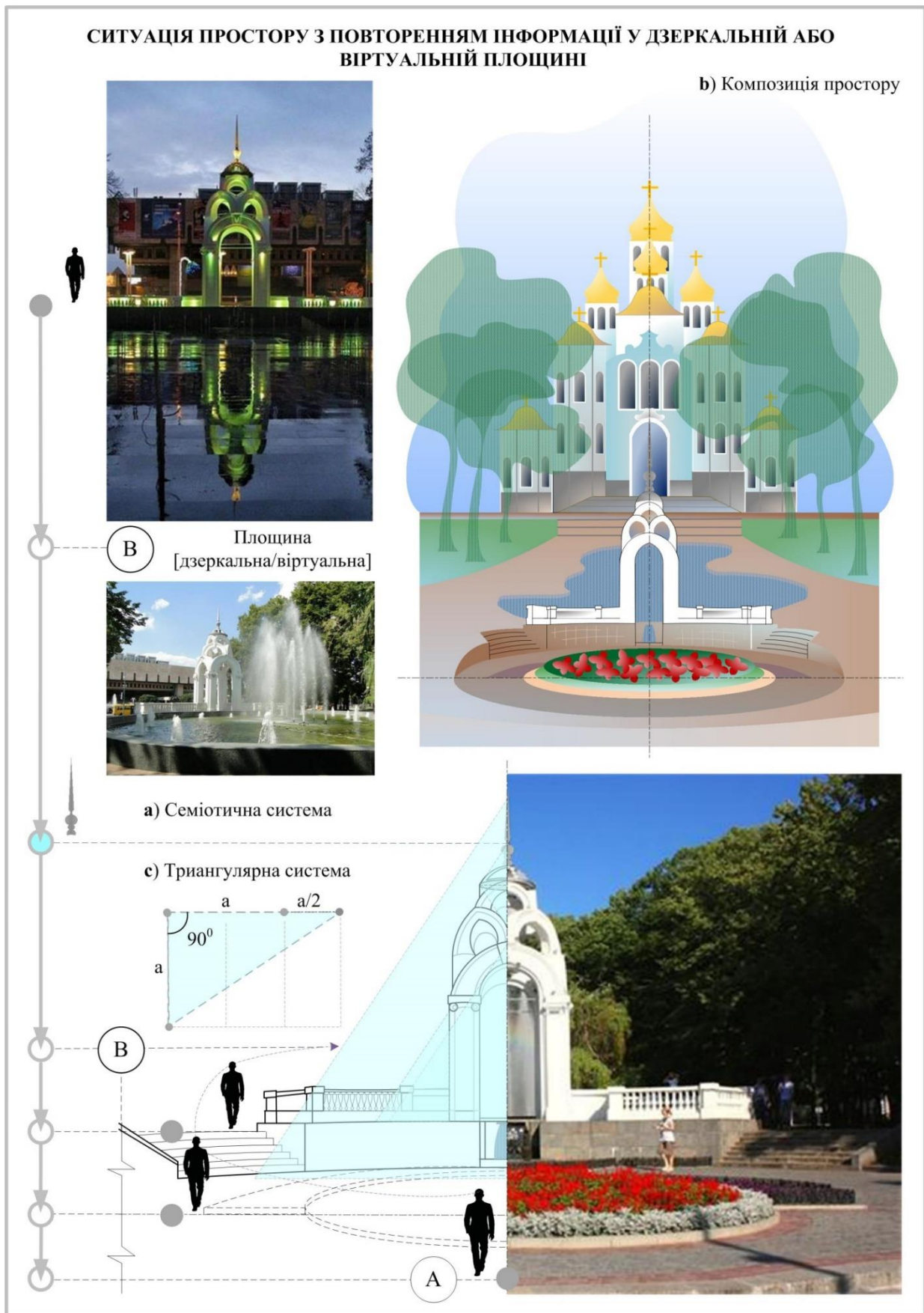

Рис. 2. Графічна аналітична модель ситуації простору з фонтаном: сквер «Перемоги», фонтан «Дзеркальний струмінь», Харків

На другому рівні простору глядачів очікує штучна водойма, водна поверхня якої, нескінченно змінює динаміку станів згідно продумано заздалегідь сценарію (рис. 2 а: В). Ефект, який створює водна поверхня, підсилюється за рахунок її м'яких обрисів і створює «ілюзію значної просторовості при малої площі» [20]. Побудована графічна модель ситуації - відобразила нові площини (дзеркальну та віртуальну) (рис. 2 а: В), які були розкриті при модернізації простору у 2015 році, в зв'язку з будівництвом і відкриттям Храму Святих Жінок-Мироносиць, комплекс якого було знищено у 1930 році. Комплекс Храму розташували на одній висі з фонтаном і виконали у традиційному українському стилі, що змінило морфологію простору (рис. 2 б). Згідно традицій, парковий фасад головної будівлі розгорнуто до водної поверхні. Комплекс фонтана, який на початку маршруту сприймається як домінанта простору ситуації, при переміщенні глядачів змінює візуальну структуру акцентно-домінантного підпорядкування, тобто на різних етапах сприйняття панують різні візуальні елементи, які завершуючи один епізод у сценарії - починають створювати інший, «потрібний» на шляху до Храму. Взаємозв'язок водної поверхні і Храму поєднано між собою візуальними зв'язками, які викликають у глядачів бажання переміщення у просторі.

Композиція простору - формує єдину унікальну монументальну картину, композиційну пляму якої можливо оцінити як крупну (кут сприйняття більш 45°) (рис 2 б) [2, с. 175]. Образ-ідея, що покладена в основу створення композиції - *інтуїція*, як поєднання сукупності відчуттів (зацікавленості, фізичної потреби у воді та інших природних елементах). Код реалізації образу-ідеї, засновано на традиційних прийомах античних часів. Контекст сприйняття простору - панорамний, з покроковим зануренням або входженням у форму-об'єм, час оцінювання складає до 10 хвилин. Згідно досліджень С.Г. Буравченко [2, с. 176], робочий прийом сценарного інтерпретування архітектури - *панорамування*, як результат горизонтального і вертикального «сканування» форми глядачем, що її вивчає.

Ситуація, яку створює комплекс споруд фонтану «Дзеркальний струмінь» в поєднанні з комплексом Храму, у оточуючому просторі скверу (рис. 2 б), слідує дослідженням Д.О. Саймондса [15, с. 68], можливо охарактеризувати як *розрядка*. Її основні особливості це:

- простота - об'єм змінюється за розміром від інтимного до грандіозного;
- відповідність - знайомі об'єкти і матеріали;
- плавні лінії - форми, які вигинають простір;
- явна конструктивна стійкість;
- горизонтальність - приємні та зручні обриси;
- м'яке світло;
- заспокійливий звук.
- об'єм, насичений спокійними кольорами - білим, сірим, синім, зеленим.

Триангулярна система (рис. 2 с), яка була виділена при створенні графічного ескізу ротонди з фонтаном, характерна для систем, які були прийняті у античні часи і є тим основним інструментом що забезпечує художньо-естетичну цілісність композиції.

Аналіз ситуації показав: динаміка сприйняття композиції простору (рис. 2) змінюється у часі і без урахування руху глядачів - сценарії змін залежать від часу доби, року, святкового і щоденного стану [2; 3]. Архітектори Харкова оцінили різноманітність статичного і динамічного стану композиції простору - посилили естетичні можливості скверу «Перемоги» і показали: сприйняття художньо-естетичної цілісності фонтана з простором залежить від безлічі факторів і являє собою активну творчу діяльність архітектора.

Дослідження просторів з фонтанами як єдиних концептуальних, стилістичних і композиційних творів у структурі населеного пункту - дозволило досягнути особливості їх побудови і розкрити механізми перекладу творів як мовноподібних утворень; дослідити, яким чином, автори «вели» глядачів до викликання реакції - емоційного та/або

психологічного відчуття. Також, при побудові графічних аналітичних моделей міських просторів з фонтанами, при інтерпретуванні сприйняття архітектурної форми, розкриті основні робочі прийоми як сценарні методи, які використали автори [2]: «стоп-кадр», «проявлення» форми з поступовою деталізацією та панорамування. Виділені базові моделі композицій простору з фонтанами (вертикальні - динамічні і горизонтальні - статичні та багаторівневі) з варіантами розміщення в плані відносно центральної вісі та варіантами сценаріїв змін динаміки сприйняття композиції (рис. 3).

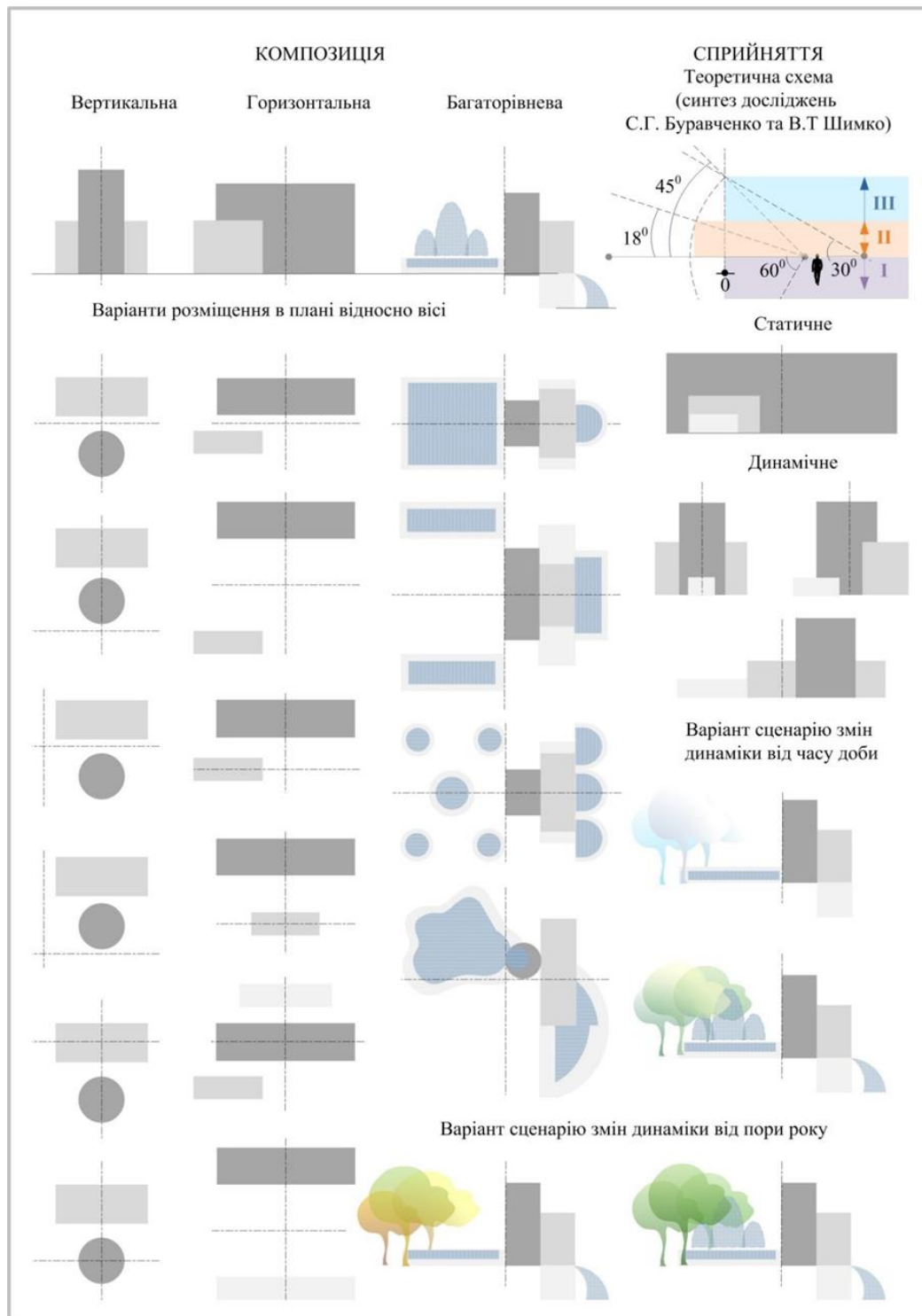

Рис. 3. Базові моделі композицій просторів з фонтанами, з варіантами розміщення в плані відносно центральної вісі та варіантами сценаріїв змін динаміки сприйняття композиції (від часу доби та пори року)

Як інструмент для визначення домінантності елементів композиції та естетичної оцінки статичності і динамічності композицій та основи художнього образу фонтанів - розроблена теоретична схема сприйняття композиції (композиційної плями) як синтез накопиченого досвіду і бази наукових знань (рис. 3).

Висновки. Побудовані графічні аналітичні моделі багатофункціональних універсальних суспільних міських просторів з фонтани, як високохудожніх монументальних картин - дозволило прочитати інформацію, яку розміщували автори при організації просторів з фонтанами і:

- виявити відмінність основних елементів, взаємодія яких формувала єдине мовно-подібне утворення у просторі та часі;
- виділити і формалізувати механізм та методи перекладу зазначених архітектурних творів як мовноподібних утворень;
- запропонувати семіотичні і триангулярні системи, які відобразили закономірність і порядок організації взаємодії основних елементів композиції споруд у просторі;
- описати контекст сприйняття споруд у реальному міському просторі та часі;
- відпрацювати найбільш ймовірні сценарії бачення об'єктів у просторі та часі;
- уточнити методичні підходи щодо оцінювання художнього образу просторів з фонтанами;
- дослідити, яким чином, автори творів «вели» спостерігача до викликання реакції емоційного та/або психологічного відчуття;
- запропонувати інструмент естетичної оцінки статичних і динамічних композицій, їх базові моделі та основи художнього образу фонтанів.

Проведене дослідження в подальшому збільшить тривалість використання міських просторів, які призначені для різного виду соціальної, рекреаційної та комунікаційної діяльності споживачів, забезпечуючи ключові аспекти сталого розвитку населених пунктів - екологічні, економічні та соціальні.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Басманова Л.Н. Категория движения как основа эстетического восприятия архитектуры. Успехи современной науки и образования. 2016. Т. 4. №. 8. С. 113-115.
2. Буравченко С.Г. Ситуативні підходи у сценарному моделюванні візуального сприйняття архітектурних об'єктів і середовища. Архітектурний вісник КНУБА: наук. вироб. збірник. К.: КНУБА, 2019. Вип. 17-18. С. 171- 182. URL: <http://er.nau.edu.ua/handle/NAU/42682>
3. Буравченко, С.Г., Дзюба, К.О. Сценарні методи проектування громадських просторів з програмами театралізації середовища. Проблеми розвитку міського середовища: Наук.-техн. збірник. К.: ФОП Ямчинський О.В. 2020. Вип. 2 (25). 265. С. 46-57.
4. Бурцев А.Г. Архитектурная семиотика: учеб. пособие. Екатеринбург: Архитектон. 2015. 193 с.
5. Ексарева Н., Ексарев В., Parrinello S., Perloff M. Палероаль Одесса. Исследование и документирование городского пространства. 2015. URL: <http://mx.ogasa.org.ua/handle/123456789/4853>
6. Косаревська Р.О. Семіотичні механізми продукування змістів в архітектурі. *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*. 2008. Вип. 19. С. 17-21. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Spam_2008_19_5
7. Косаревська Р.О. Семіотична реконструкція архітектурно-пейзажної композиції уманського царициного саду (Частина 1). Сучасні проблеми архітектури та містобудування. 2014. Вип. 36. С. 83-99. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Spam_2014_36_15
8. Косаревська Р.О. Алгоритично-символічні означення архітектурно-пейзажних композицій парку «Олександрія» (м. Біла Церква, Україна). Сучасні проблеми архітектури та містобудування. 2017. Вип. 47. С. 190-194. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Spam_2017_47_29
9. Латышева Л.П., Латышева А.А. Памятники архитектуры Одессы в художественной литературе. Актуальные проблемы слов'янської філології. Серія: Лінгвістика і літературознавство. 2010. Випуск XXIII. С. 121-131. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/38396>
10. Панова Л.П. Системность архитектурной среды: монография. Харьк. нац. акад. город. хоз-ва Харьков: ХНАГХ, 2010. 235 с. ISBN 978-966-695-138-3
11. Ремизова Е.И. Эволюционный взгляд на проблему языка архитектуры. Архітектурний вісник КНУБА. 2014. Вип. 1. С. 93-104. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/avk_2014_1_14

12. Роговский С.В., Жихарева Е.В., Коцюба М.В. Градостроительные функции площади в прошлом, настоящем и в будущем (на примере Контрактной площади в Киеве). Актуальные проблемы архитектуры Белорусского Подвинья и сопредельных регионов. 2018. С. 142-152. URI: <http://rep.btsau.edu.ua/handle/BNAU/1984>
 13. Русевич Т.В. Мова архітектури – символи або стереотипи. [Електронний ресурс] Архітектурний вісник КНУБА. 2013. Вип. 1. С. 126-134. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/avk_2013_1_20
 14. Русевич Т.В. Семіотика в архітектурі - наука про знаки та знакові системи. [Електронний ресурс]. Архітектурний вісник КНУБА. 2019. Вип. 20. С. 174-180. DOI: 10.32347/2519-8661.2019-20.193896
 15. Саймондс Д.О. Ландшафт и архитектура. Перевод с англ.: Залеская Л.С. М.: изд. литературы по строительству. 1965. 193 с.: ил.
 16. Тюрікова Е.Н., Юнг І.С. Реализация приёмов средового проектирования при поиске образа архитектурного объекта. Проблемы теории и истории архитектуры Украины. 2012. №. 12. С. 260-267.
 17. Церковная О.Г. Нормативное определение фонтанов в системе городской среды. Научный вестник будівництва. Серія: Архітектура: збірник наукових праць. Харків: ХНУБА. 2019. Том 1. № 2 (96). С. 118–125. DOI: 10.29295/2311-7257-2019-96-2118-125
 18. Церковна О.Г. Вороніна А.О. Європейський досвід будівництва фонтанів в контексті історичного розвитку. Тези доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції «Інноваційні технології в архітектурі і дизайні». Харків: ХНУБА, 2019. С. 35. URL: <https://itad.com.ua/gallery/%D1%82%D0%B5%D0%B7%D0%B82019.pdf>
 19. Церковна О.Г. Вороніна А.О. Фонтани в міському середовищі: синтез мистецтва та інженерії. Матеріали XI Всеукраїнської наукової конференції: Сучасна архітектурна освіта. Синтез мистецтв і гармонізація архітектурного простору. К.: КНУБА. 2019. URL: <http://er.nau.edu.ua:8080/handle/NAU/406>
 20. Шимко В.Т. Архитектурно-дизайнерское проектирование городской среды. М.: Архитектура. 2006. 384 с.
 21. Юнг І.С. Реализация метода сценарного моделирования городского общественного пространства. Проблемы теории и истории архитектуры Украины. 2013. №. 13. С. 241-247.
- REFERENCES:
1. Basmanova L.N. Category`ya dvy`zheny`ya kak osnova esteticheskogo vospry`yaty`ya arxy`tektury. Uspexy` sovremennoj nauky` y` obrazovany`ya. [The category of movement as the basis for the aesthetic perception of architecture. The successes of modern science and education]. 2016. Т. 4. №. 8. P. 113-115.
 2. Buravchenko S.G. Sy`tuaty`vni pidxody` u scenarnomu modelyuvanni vy`zual`nogo spry`jnyattya arxitekturny`x ob`yektiv i seredovy`shha. [Situational approach to the scenario model of visual conception of architectural objects and the middle]. Arxitekturny`j vistny`k KNUBA: nauk. vy`rob. zbirny`k. K.: KNUBA. 2019. Vy`p. 17-18. P. 171-182. URL: <http://er.nau.edu.ua/handle/NAU/42682>
 3. Buravchenko S.G., Dzyuba K.O. Scenarni metody` proektuvannya gromads`ky`x prostoriv z programamy` teatralizaciyi seredovy`shha. [Scenario methods of designing public spaces with theatrical programs of the environment]. Problemy` rozvy`tku mis`kogo seredovy`shha: Nauk.-texn. zbirny`k. K.: FOP Yamchy`ns`ky`j O.V. 2020. Vy`p. 2 (25). 265 P. 46-57
 4. Burcev A.G. Arxy`tekturnaya semy`oty`ka: ucheb. posoby`e. [Architectural semiotics: textbook. allowance]. Ekaterynburg: Arxy`tekon. 2015. 193 pp.
 5. Eksareva N., Eksarev V., Parrinello S., Perloff M. Paleroyal` Odessa. Y`ssledovany`e y` dokumenty`rovany`e gorodskogo prostranstva. [Palais Royal Odessa. Research and documentation of urban space]. 2015. ISSN: 978-88-7970-734-3. URL: <http://mx.ogasa.org.ua/handle/123456789/4853>
 6. Kosarevska R.O. Semioty`chni mexanizmy` produkuvannya zmistiv v arxitekturi. Suchasni problemy` arxitektury` ta mistobuduvannya. [Semiotic mechanisms of content production in architecture. Modern problems of architecture and urban planning]. 2008. Vy`p. 19. P. 17-21. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Spam_2008_19_5
 7. Kosarevska R.O. Semioty`chna rekonstrukciya arxitekturno-pejzazhnoyi kompozy`ciyi umans`kogo czary`cy`nogo sadu (Chasty`na 1). [Semiotic reconstruction of the architectural and landscape composition of the Uman Tsaritsyn Garden (Part 1)]. Suchasni problemy` arxitektury` ta mistobuduvannya. 2014. Vy`p. 36. P. 83-99. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Spam_2014_36_15
 8. Kosarevska R.O. Alegory`chno-sy`mvlichni oznachennya arxitekturno-pejzazhny`x kompozy`cij parku «Oleksandriya» (m. Bila Cerkva, Ukrayina). [Allegorical and symbolic definitions of architectural and landscape compositions of the park "Alexandria" (Bila Tserkva, Ukraine)]. Suchasni problemy` arxitektury` ta mistobuduvannya. 2017. Vy`p. 47. P. 190-194. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Spam_2017_47_29
 9. Latysheva L.P., Latysheva A.A. Pamyatny`ky` arxy`tektury` Odessy v xudozhestvennoj ly`terature. [Monuments of Odessa architecture in fiction]. Aktual`ni problemy` slov`yans`koyi filologiyi. Seriya: Lingvisty`ka i literaturoznavstvo. 2010. Vy`pusk XXIII. P. 121-131.

- URI: <http://dspace.nbu.gov.ua/handle/123-456789/38396>
10. Panova L.P. Sy`stemnost` arxy`tekturnoj sredy: monografy`ya. [The consistency of the architectural environment: monograph]. Xar`k. nacz. akad. gorod. hoz-va Xar`kov: XNAGX, 2010. 235 c. ISBN 978-966-695-138-3
 11. Remizova E.I. Эволюционны́й взгляд на проблему языка архитектуры. [An evolutionary view of the problem of the language of architecture]. Arxitekturny`j visny`k KNUBA. 2014. Vy`p. 1. P. 93-104. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/avk_2014_1_14
 12. Rogovskiy S.V., Zhikhareva E.V., Kotsyuba M.V. Gradostroy`tel`nye funkcy`y` ploshhady` v proshlom, nastoyashhem y` v budushhem (na pry`mere Kontraktovoy ploshhady` v Ky`eve). [Urban planning functions of the square in the past, present and in the future (on the example of Kontraktova square in Kiev)]. Aktual`nye problemy arxy`tektury Belorusskogo Podvy`n`ya y` sopredel`nyx regy`onov. 2018. P. 142-152. URI: <http://rep.btsau.edu.ua/handle/BNAU/1984>
 13. Rusevich T.V. Mova arxitektury` – sy`mvoly`abo stereoty`py`. [The language of architecture is symbols or stereotypes]. Arxitekturny`j visny`k KNUBA. 2013. Vy`p. 1. P. 126-134. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/avk_2013_1_20
 14. Rusevich T.V. Semioty`ka v arxitekturi - nauka pro znaky` ta znakovi sy`stemy`. [Semiotics in architecture - the science of signs and sign systems]. [Elektronny`j resurs]. Arxitekturny`j visny`k KNUBA. 2019. Vy`p. 20. P. 174-180. DOI: 10.32347/2519-8661.2019-20.193896
 15. Symonds D.O. Landshaft y` arxy`tektura. [Landscape and architecture]. Perevod s angl.: Zaleskaya L.S. M.: y`zd. ly`teratury po stroy`tel`stvu. 1965. 193 pp.: y`l.
 16. Tyurikova E.N., Jung I.S. Realy`zacy`ya pry`emov sredovogo proekty`rovany`ya pry`poy`ske obraza arxy`tekturnogo ob`ekta. [Implementation of environmental design techniques when searching for the image of an architectural object]. Problemy teory`y` y` y`story`y` arxy`tektury Ukray`ny. 2012. №. 12. C. 260-267.
 17. Tserkovna O.G. Normaty`vnoe opredeleny`e fontanov v sy`steme gorodskoj sredy. [Normative definition of fountains in the urban environment]. Naukovy`j visny`k budivny`ctva. Seriya: Arxitektura: zbirny`k naukovy`x pracz`. Xarkiv: XNUBA. 2019. Tom 1. № 2 (96). C. 118-125. DOI: 10.29295/2311-7257-2019-96-2118-125
 18. Tserkovna O.G. Voronina A.O. Yevropejs`ky`j dosvid budivny`ctva fontaniv v konteksti istory`chnogo rozvy`tku. [European experience in building fountains in the context of historical development]. Tezy` dopovidej III Mizhnarodnoyi naukovo-prakty`chnoyi konferenciyi «Innovacijni tehnologiyi v arxitekturi i dy`zajni». Xarkiv: XNUBA. 2019. P. 35. URL: <http://er.nau.edu.ua:8080/handle/NAU/392>
 19. Tserkovna O.G. Voronina A.O. Fontany` v mis`komu seredovy`shhi: sy`ntez my`stecztva ta inzheneriyi. [Fountains in the urban environment: a synthesis of art and engineering]. Materialy` XI Vseukrayins`koyi naukovoyi konferenciyi: Suchasna arxitekturna osvita. Sy`ntez my`stecztv i garmonizaciya arxitekturnogo prostoru. K.: KNUBA. 2019. URL: <http://er.nau.edu.ua:8080/handle/NAU/406>
 20. Shimko V.T. Arxy`tekturno-dy`zajnerskoe proekty`rovany`e gorodskoj sredy. [Architectural and design design of the urban environment]. M.: Arxy`tektura. 2006. 384 pp.
 21. Jung I.S. Realy`zacy`ya metoda scenarnogo modely`rovany`ya gorodskogo obshhestvennogo prostranstva. [Implementation of the method of scenario modeling of urban public space]. Problemy teory`y` y` y`story`y` arxy`tektury Ukray`ny. 2013. №. 13. C. 241-247.

Tserkovna O.G., Voronina A.O. METHODS FOR MODELING AND AESTHETIC EVALUATION OF STATIC AND DYNAMIC COMPOSITIONS AND THE BASIS OF THE ARTISTIC IMAGE OF FOUNTAINS. In the article, based on the method of semiotic modeling of an object in space and time and the method of analogies, urban spaces with fountains are translated into a professional architectural language. Using the analysis of the regulatory framework and the results of a retrospective and graphic-analytical analysis of the architectural development of fountains in the settlements of European countries, taking into account the philosophy of the development of a hydraulic society and the worldview of the World History of water supply, sanitation, wastewater and storm water technologies, following the experience of organizing spaces with fountains in settlements of Ukraine and guided by the method of modeling objects in space and time as monumental architectural paintings and scenario methods - analytical graphic models of situations were built that reflected spaces with fountains that have passed the test of time and cause emotional and/or psychological sensations in the audience. In the study of graphic models of spaces with fountains as single works (monumental architectural paintings), the author highlighted the difference between the main elements, the interaction of which forms a space with a fountain as a single linguistic formation (for example, situations are described when a fountain in an urban space is at the same time a symbol, a concentrator of certain information of literary content, an architectural accent - a part of the scenario of perception and organization of urban space, a technical device that improves the microclimate of the space, taking into account changes in weather conditions). Formalized and mechanism and methods of translation of works as linguistic formations. Semiotic and trianguar systems are proposed, which reflect the regularity and order of organizing the interaction of the main elements of the composition of structures in space. The image-idea and context of perception of structures in

real space and time are described. It was investigated how the authors of the works "led" the observers to feel a reaction - emotional and/or psychological sensations. The scientific approaches, methods of modeling and aesthetic assessment of static and dynamic compositions are disclosed and proposed, their basic models and basic requirements for the artistic image of fountains are determined.

Keywords: Fountains, urban spaces, graphic analytical models, modeling methods, static and dynamic compositions, basic models, artistic image.

doi.org/10.29295/2311-7257-2018-101-3-56-61

УДК 72.01+728

Чабанюк О.Я.

Харківський національний університет будівництва та архітектури

(вул. Сумська, 40, Харків, 61002, Україна; e-mail: oxichabanyuk@gmail.com; orcid.org/0000-0002-1724-7275)

АКТУАЛЬНІ ТЕОРЕТИЧНІ ПОНЯТТЯ ЩОДО ЖИТЛОВОГО СЕРЕДОВИЩА У ЗАРУБІЖНІЙ АРХІТЕКТУРНІЙ НАУЦІ

Сьогодні вітчизняна теорія архітектури потребує впровадження теоретичних понять, що застосовуються міжнародним науковим товариством у галузі архітектури та містобудування, житлової сфери зокрема, з метою ефективного розв'язання проблем формування житлової політики України. Застосування розширеного термінологічного апарату зарубіжною архітектурною наукою дає можливість формувати ефективні механізми житлової політики. Мета статті – виявити теоретичні поняття у зарубіжних ефективних моделях житлових політик; визначити термінологічні прогалини у вітчизняній теорії.

Ключові слова: пост-соціалістичні країни, житлова політика, доступне житло, міська стійкість, соціальна згуртованість.

Вступ. Падіння Берлінської стіни у 1989 році призвело до відмови від соціалістичної ідеології країнами Центральної та Східної Європи (Central and Eastern Europe - CEE). Такий відтинок часу стає етапом для обговорення шляхів про те, як отримані результати пост-соціалістичного переходу вплинули на країни CEE, України зокрема. Вагоме місце у змінах займає реструктуризація житлових політик та трансформація пост-соціалістичного житлового середовища країн CEE. Переїняттям досвіду для країн CEE є розвинені країни ЄС, їх міждисциплінарні підходи теоретичної бази в архітектурі та містобудуванні. Застосування розширеного термінологічного апарату дозволяє зарубіжній архітектурній науці формувати ефективні механізми житлової політики, що є споживаче-центричними.

В Україні не розроблені механізми житлової політики щодо соціального житла. Вважаємо актуальним звернути увагу на причини сповільненого розвитку житлової політики щодо соціального житла. Розробка сучасних підходів реструктуризації житлової політики та стратегій трансформації пост-соціалістичного житлового середовища є вкрай необхідною. Та причини сповільненого розвитку сфери житлової політики не досліджені для контексту України на даний час або висвітлені розрізнено [1]. Серед причин сповільненого розвитку соціальної житлової політики в Україні є відсутність міждисциплінарної теоретичної бази. Вітчизняна теорія архітектури та містобудування не містить термінів, що відображають мешканця та його відношення до осередку проживання. Така методологічна прогалина у теорії ставить за необхідне розглянути актуальні теоретичні поняття у зарубіжній архітектурній науці щодо житлового середовища. Зв'язок із науковими і практичними завданнями полягає у аналізі міждисциплінарної теоретичної бази житлової політики у міжнародному зрізі.

Аналіз досліджень розділяємо на такі, що висвітлюють механізми зарубіжної житлової політики та вітчизняні дослідження. Межі аналізу джерел: міжнародні хартії [2], [3], Програми і Акти [4] розвинених країн та країн CEE щодо житлових політик; публікацій про трансформацію пост-соціалістичного житлового середовища країн CEE [5]; щодо результатів пост-соціалістичного переходу [6] та ефективності житлової політики країн CEE [7]. Межі аналізу вітчизняних публікацій: законодавча база щодо житлових питань [8];